

szürkeségéből való kiemelkedés, a nyugodt, gondtalan egzisztencia biztosítására a különböző aljasságoktól kezdve a rokoni kapcsolatok kiaknázásáig minden elkövet.

Félelem és gyűlölet, ellentétek és párhuzamok, szenvedélyes összecsapások élnek ebben a két emberben, melyeket még felnövekvő gyermekeik barátsága és egymásratalálása, Gyurka és Magdi szerelme, sőt házassága sem tud végérvényesen feloldani.

A makacs gyűlölet felidézője az a társadalom volt, amely Ispánt megfosztotta a nyugodt, lételemét jelentő munkától, Kézinek pedig csak aljasságok elkövetése útján tette lehetővé családjá „osztályához méltó” eltartását. Bár a felszabadulást követő földosztás, a politikai és társadalmi viszonyok szociális szempontból nivellálják a két családot, az új szintézis már csak gyermekeik, Gyurka és Magdi szerelmében jön létre — az

öregék érzései az évtizedes gyűlölettől megbéklyózottan nem változhatnak.

A regényben a laza szerkesztés, a könnyed, de gyakran komor mesélőkedv, az életszerű képek egymáshoz fűződő sorozata dominál. A következetesen két szálon futtatott események nem tudják megakadályozni Sipkayt, hogy ne tegyen kitérőket, el ne mondjon néhány érdekes, esetleg már korábbi elbeszéléseiben érintett történetet, problémát. E gazdag skálájú csapongásból következik az alakok, jellemek egy helyben topogása, a több mint harminc éven át húzódó történetben csak öregszenek — de mit sem változnak. Az írónak nincs ereje ezeknek az alakoknak, az általuk teremtett helyzeteknek plasztikusabb kidolgozására, mesélőkedve továbbragadja, újabb események felé sodorja. (*Magvető Könyvkiadó, 1964.*)

FÖLDVÁRI LASZLO

AZ ÖRÖM SZAVAI

BODOSI GYÖRGY VERSESKÖTETE

Ritka és figyelemre méltó jelenség, amikor első verseskötet 20 esztendő terméséről adhat számot. Bodosi György nem tekinthető induló költőnek: első verseit — melyekre Szabó Lőrinc annak idején elismerő-biztató levéllel válaszolt — 1945-ben írta, 1946-ban tanulmánya jelent meg a *Válaszban*.

Illyés Gyula lírai hangvételű, ám ugyanakkor rokonszenvesen tartózkodó szép bevezetője jó ideje már feledésbe sülyedt, Juhász Gyula emlékezetes, irodalomtörténeti fogalommal vált gesztusával fémjelzett szokást elevenít fel: immár pályája csúcán álló, a klasszikusok közé sorolt idősebb költő az irodalmi közvélemény és az olvasótábor nyilvánossága elé hozza, bátorító, meleg szóval bemutatja és útnak indítja a fiatalabb társat.

Mint ahogy lenni szokott: a kettejük közötti kapcsolat nem csupán a bevezetőírás talán személyes színezetű tényére szorítkozik: Bodosi is pannon költő: költői világát mindenekelőtt a Balaton menti táj ihlette. A „Balaton csillogó tavához közel” egy „erdők, szőlőhegyek koszorúival / szegett csöpp völgyben” él: orvos egy „csobbanó forrásokkal tele faluban”. Ennek a környezetnek valóságos, hétköznapi elemeiből „szeretné csinálni versét”: „ízessé”, „porból, szemétből”, „számítón”, és ami ebben az ars poeticában legfontosabb: „őszintén”.

Kevés pályatársnak adatott meg az, ami neki: sikerült külön költői világot teremtenie.

Nagy vállalkozó kedvvel indul mikrokozmoszának felfedezésére, számbavételére és meghódítására. Ennek a majdnem teljesen zártnak mondható világnak az elemei, eseményei — a reggel az ablakon betekintető „ébresztő” tehén, a virágzó kőkény, a fűzárverés, az okosan, hasznosan dolgozgató állatok stb. — egy-egy költői ötlet forrásaivá válnak. Ezek költői megformáló erővel párosulva szép versekké kerekednek, mint például az *Elgy bogárkáról, mely a szemébe esett 1963. IV. 6-án, Őszi szonett, Kemence mellett* címűek. Ha az anyaggal való megbirkózás nem sikerül, a vers az ötlet pusztá — s ezért szinte majdnem banálisán ható — váza marad. (*Virágzik a kőkény, Tehén ébreszt, Állatok.*)

Hevül hangja, mikor emberekről szólhat. Bodosi — Illyés szavával élve: socialman: a magányban fájni érzi önmagát, keresi, kutatja az embereket összekötő szálakat; vágy hajtja, hogy „aszszonyra, barátira” találjon. A kedveshez a természet és a számba vett tárgyi világ minden elemén keresztül kapcsolatot képes teremteni. A szerelem számára „mérhetetlen, felfoghatatlan titkos erő”, mely nem ismer lehetetlent, s felszabadít.

Parasztiok között él, „kétkézi szomszédok” ismerősei, rendel, s naponta látogatja a lábadozókon kívül — fájdalom, a.s tehetetlenséggel — a gyógyíthatatlanokat és szelűtötteket, emberi tragédiák optimizmus produkálására ítél szemtanúja. Versben pedáns tényszerűséggel szól a tragédiák kifejtetének pillanatnyi állásáról, csupán egy-egy gesztussal vagy találó jelzővel ad hírt érzéseiről. (Rendelés, Gyógyíthatatlanok, Szelűtöttek) Gyógyít, de gyógyul és erőt merít, akár a szerelemből. A parasztnak nemcsak notáit vallja magáénak, hanem a szó szoros értelmében véve: testüket, lelküket. Ez a kapcsolat kétoldalú:

*Szintűgy tartják rajtam
szemük s kezük,
mint rajtuk én. Igen,
ölelkezünk.*

Teljes érzelmi és gondolati azonosulásra vágyik, szüntelenül méri, konstatálja, hol tart, meddig jutott. Az eredmény izgatja, fellelkesíti, hiszen parasztjain keresztül tulajdonképpen a „házába és népbe” akar olvadni. A hazát és a vi-

lágót a szűkebb pátria közvetítésével érzékeli. Ha kitárja ablakát, gond sápasztja, félve figyel, „mit tesz a világ?” Erősödik vágya a közösségre, melyben erejét a többiekkel egyesítve a pusztulás ellen kiálthat. Kiábrándultan teszi mérlegre a XX. századot: a nagy vívmányok és nagy vétkezések korát. Külön, szűkebb világában szemmel láthatóan nagyobb élvezettel, hosszasan időzik, ám a tennivalók tudatában:

*nyomjuk rá művünk bélyegét a tárgyra!
Hallgassunk gyakran figyelemmel másra!
lobogjunk úgy, hogy melegítsen lángja!*

Ez a líra lágyabb hangvételű, a meghitt, csendes hangulatok felé hajló, hasztalan keresnének benne a közéleti lírát jellemző polemikus élt. Bodosi viszonylag ritkán vállalkozik eszmeileg súlyos, nagy feladatokra, ezért — úgy véljük — a pályatársak közti versengésben jókora hátránnyal kell indulnia — vitathatatlan tehetsége ellenére is. (*Szépirodalmi Könyvkiadó, 1964.*)

CSAPLÁR FERENC

JEGYZETEK HÁROM ÚJ LEXIKONRÓL

A TERMÉSZETTUDOMÁNYI LEXIKON I. KÖTETE

A Természettudományi Lexikon sorozatának első kötete nagy vállalkozás megindulásáról tanúskodik; a maga nemében hozzá fogható még nem volt Magyarországon.

A lexikon elsődlegesen vallott célja — ahogy erről a bevezető beszél — „az olvasók széles köre számára elősegíteni általános műveltségük kiszélesítését és elmélyítését a természettudományok és a matematika fontosabb tényeinek, összefüggéseinek, ill. törvényeinek rövid ismertetése és értékelése, a jelentősebb tudományos elméletek, valamint nézetek válaszása által”.

A lexikon felőleli tehát a matematika, fizika, csillagászat, kémia, biológia és geológia területeit egyaránt. Tanulmányozása közben döbbenünk rá igazán, milyen szerteágazók is a természettudományok, és segítségével magába a tudományosan megismert és megismerendő természetbe indulunk expedícióra.

A természettudományokkal kapcsolatos kérdések mindennap, minden pillanatban felvetődnek, keressük a választ ezekre a kérdésekre, hisz az ember elsajátított tudományának mennyisége állandóan nő, s különösen rohamos a fej-

lődés éppen a természettudományok körében. Ugyanakkor egyre fokozódik az egyes ember megismerés-igénye is. Wigner Jenő, a magyar származású Nobel-díjas fizikus írta, hogy „a tudomány épület, nem pedig téglahalmaz, noha ez utóbbi is érték”. Az idézet az általános emberi elsajátított tudományra vonatkozik. De minden egyes ember is igyekszik építeni saját tudásépületét. Ebbeli törekvésében a lexikon — helyesen alkalmazva — már nem is csupán téglakkal, hanem kisebb-nagyobb előregyártott épületelemekkel: modern rendszerbe foglalt ismeretekkel építő-segíti tájékozódását.

A széles közönségen túl a természettudományokat művelő és a műszaki szakemberek számára is hasznos a lexikon. Annál is inkább, mivel jelenleg a tudományok fejlődésében kettős tendencia nyilvánul meg. Ismert tény a saját, tágabb értelemben vett szakterület egészére vonatkozó „szakbarbárságot” is eredményezheti. A szűk szakosodás tehát az egyik tendencia, amely éppen önmagában rejlő veszélyei miatt követeli meg a többi rész iránti fokozott érdeklődést. A másik tendencia, hogy